

Examenul național de bacalaureat 2026
Proba E. b)

Limba și literatura sârbă maternă

BAREM DE EVALUARE ȘI DE NOTARE

Varianta 3

- Se punctează orice modalitate de rezolvare corectă a cerințelor.
- Nu se acordă punctaje intermediare, altele decât cele precizate explicit în barem. Nu se acordă fracțiuni de punct.
- Se acordă zece puncte din oficiu. Nota finală se calculează prin împărțirea la zece a punctajului total acordat pentru lucrare.

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

1. Вољена жена у песми није приказана као стварна, конкретна особа, већ као идеализовано биће створено у песниковој машти. Она је истовремено и „тренутак“, и „сен“, и „сјај“, што показује да је неухватљива, променљива и више духовна него стварна. Песник је доживљава као нешто узвишено и савршено, али истовремено далеко и недостижно. Њена тајанственост је важна јер управо та недоступност одржава снагу песникове љубави и жудње. Он чак жели да она остане „нема и далека“, јер сматра да би остварена љубав изгубила чар коју има док је само сан и чежња. Зато је она више симбол идеалне љубави него реална жена. **6 поена**

2. Стихом „Јер је сан о срећи више него срећа“ песник жели да каже да је сама чежња за срећом, односно маштање о њој, често лепше и узвишеније од стварне среће. Док човек нешто сања и жели, у својој машти то идеализује и види као савршено. Када се тај сан оствари, стварност често не може да достигне лепоту и савршенство које је човек створио у својим мислима. (4 поена)

Песников однос према идеалу љубави је зато посебан – он више цени недостижну, идеалну љубав него стварну и остварену. Вољена жена треба да остане „далека“ и „недостижна“, јер управо та удаљеност одржава лепоту љубави и снагу жудње. За песника љубав није само стварни однос између двоје људи, већ духовни идеал, сан и унутрашње осећање које човек сам ствара и уздиже у својој машти. (4 поена)

8 поена

3. У песми су љубав, бол и сећање дубоко повезани. Љубав није приказана као чиста радост, већ као осећање које носи патњу, чежњу и тугу. То се види у стиховима: „Срце има повест у сузи што лева“ и „У великом болу љубав своју мету“. Суза постаје симбол успомене и унутрашњег бола, а љубав се рађа и одржава управо кроз патњу и недостижност. Сећање је важно јер вољена жена постоји пре свега у песниковом унутрашњем свету, у његовим мислима и сновима. Зато је љубав овде више духовно и емоционално искуство него стварна веза. (4 поена)

Песник стално брише границу између онога што је стварно и онога што постоји само у машти. Вољена жена је „од привиђења цела тканина“, што значи да је створена од снова, маште и унутрашњих жеља. Она није реална личност, већ идеална слика коју је песник сам обликовао. Ова граница се потпуно руши у последњој строфи, када песник признаје да вољена жена заправо „не постоји“. То открива да је читава љубав била производ његове душе и унутрашњег света. Тако љубав постаје привиђење – нешто што човек сам ствара у својој машти. (3 поена)

7 поена

4. **Метафора:** „Ти си мој тренутак, и мој сен, и сјајна / Моја реч у шуму“, „Твој је плашт сунчани од мог сна испреден“.

Епитети: „сјајна реч“, „сунчани плашт“, „очарана мисао“.

Симбол: „сен“ и „ехо“ симболизују пролазност и недостижност, „сан“ симболизује идеал и машту, „тишина“ и „тама“ симболизују унутрашњи свет песника.

Парадокс: „Јер је сан о срећи више него срећа“ Овим се истиче да је чежња понекад вреднија и лепша од остварења.

Персонификација: „Срце има повест у сузи што лева“

Инверзија: „У великом болу љубав своју мету“

Контраст: стварност ↔ привиђење, срећа ↔ сан о срећи

5 поена

5. Последњи стихови „Јер све што љубимо створили смо сами“ носе главну филозофску поруку песме. Песник жели да каже да човек често не воли стварну особу онакву каква она заиста јесте, већ идеалну слику коју је сам створио у својој машти. У љубав човек уноси своје жеље, снове, чежње и очекивања, па вољена особа постаје одраз његове душе и унутрашњег света. (2 поена)

Ови стихови откривају да су човекови идеали субјективни – они не постоје сами по себи, већ их човек сам обликује. Зато је љубав у песми више духовно и унутрашње искуство него стварни однос. Песник схвата да је вољену жену идеализовао и уздигао до савршенства својом маштом. Тако се показује да људи често воле сопствену представу о нечему, а не саму стварност. Идеали настају из човекове потребе за лепотом, смислом и савршенством, па су зато производ његових снова и унутрашњих осећања. (2 поена) **4 поена**

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

- | | |
|--|----------------|
| 1. Поштовање правила у писању састава. | 4 поена |
| Адекватност садржине замишљање ситуације | 2 поена |
| Адекватност стила | 2 поена |
| 2. Правилно коришћење формулације и остале особине конвенције за ову врсту комуникације. | 6 поена |
| Формулација правилно коришћена | 3 поена |
| Коришћење осталих особина конвенције | 3 поена |
| 3. Јасно и кохерентно изношење садржине. | 8 поена |
| Јасно изношење садржине | 4 поена |
| Кохерентно изношење садржине | 4 поена |
| 4. Логично представљање идеје и оригиналност мисли. | 7 поена |
| Логично представљање идеја | 3 поена |
| Оригиналност мисли | 4 поена |
| 5. Респектовање норме правилног изражавања. | 5 поена |
| Правилно изражавање | 4 поена |
| Коришћење стилских фигура | 1 поен |

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

1. У почетним стиховима песме ствара се **тајанствена, мирна, али и напета атмосфера**. Опис природе („у гори зеленој“) делује идилично, али одмах се уводи недоумица и неизвесност – нешто бело у даљини буди сумњу и знатижељу. Словенска антитеза у питању „**Ал’ је снијег, ал’ су лабудови?**“ служи да појача утисак несигурности и мистичности. Песник се пита да ли је то нешто природно (снег) или живо и лепо (лабудови), али одмах затим долази објашњење да то није ни једно ни друго, већ шатор рањеног аге. Ова антитеза ствара драмски увод и постепено откривање истине, што појачава напетост и уводи трагичну причу. Хасанагиница не одлази да посети рањеног мужа јер се **стидела и поштовала строге норме патријархалног друштва**. У том друштву жена није имала слободу да самостално одлучује о својим поступцима, посебно у односу на мужа и породичну част. Њено одсуство није израз нељубави, већ: страх од нарушавања друштвених правила, и поштовање строгих обичаја који одвајају жену од јавног живота мушкарца. Овај поступак показује трагичан положај жене у патријархалном друштву – она је заробљена између **личних осећања (љубав, брига) и друштвених норми (стид, покорност, обичај)**. Управо тај сукоб води ка њеној каснијој трагедији. **5 поена**

2. Порука „**Не чекај ме у двору бјелому**“ има пресудан утицај на судбину Хасанагинице јер је она у патријархалном друштву схваћена као **одбацивање и развод**. Иако Хасан-ага то говори из слабости и бола (јер је рањен и повређен што га жена није посетила), његове речи имају снагу наредбе и постају друштвено правило. Због те поруке: Хасанагиница губи место у мужевој кући, враћа се у свој род, а затим је брат поново удаје без њене воље. Дакле, једна реченица покреће низ трагичних догађаја и доводи до њеног коначног слома. Она постаје жртва строгих друштвених правила и мушког ауторитета.

Однос Хасанагинице према деци приказан је као **дубоко емотиван, нежан и трагичан**. Иако је раздвојена од њих, њена љубав према деци никада не престаје. То се види у више сцена: када их грли и љуби („сваком сину ноже позлаћене, свакој ћери чоху...“), када тражи да

застану сватови да их дарује, када најмлађем сину шаље одећу, и у њеној немоћи да се од њих растане („с малахним у бешици синком одјелит се никако не могла“). Њена мајчинска љубав је: јака, искрена, али стално потиснута и онемогућена друштвеним околностима. Хасанагиница је приказана као жена која: страда због једне неправедне поруке, и истовремено најдубље воли своју децу. Њена трагедија настаје зато што се **мајчинска љубав судара са строгим патријархалним нормама**, у којима жена нема право на слободну одлуку.

6 поена

3. Брат Хасанагинице, **Пинторовић бег**, има важну улогу посредника и носиоца патријархалних правила у песми. Он представља породични ауторитет који одлучује о њеној судбини уместо ње саме. Његови поступци показују да у том друштву лична осећања жене немају значај у односу на: част породице, друштвене обичаје, и одлуку мушких чланова породице. Када Хасанагиница остаје без мужа, он је „узима под своје“ и затим је **удаје за имотског кадију**, без обзира на њену вољу и патњу. Чак и када га моли да је не даје, он остаје хладан и одлучан. То открива да је у том друштву: породица заснована на строгој мушкој власти, жена потпуно зависна од одлука мушкараца (мужа и брата), а најважнија вредност је друштвени статус и част, а не лична срећа. Пинторовић бег тако постаје симбол патријархалног система који, иако не делује злонамерно, доприноси трагедији Хасанагинице јер игнорише њена осећања и мајчинску љубав.

4 поена

4. Трагичан положај Хасанагинице приликом удаје за имотског кадију приказан је као **потпуно одсуство њене слободе и воље**, јер се она не удаје из љубави или личног избора, већ по одлуци брата и друштвених обичаја. Она је у тој ситуацији: емоционално сломљена (јер је одвојена од деце и претходног живота), беспомоћна (нема право да одбије удају), и дубоко несрећна (јер је приморана да напусти све што воли). Посебно је трагично што она и поред молби брата да је не удаје, ипак бива дата кадији. То показује да њене жеље и патња **немају никакву тежину у односу на мушку одлуку и друштвена правила**. Њена удаја није почетак новог живота, већ наставак страдања, јер: губи децу, губи дом, и губи могућност да буде мајка и жена по својој вољи. Зато је Хасанагиница приказана као симбол жене која је жртва строгог патријархалног система, у коме се њена судбина одређује без њеног учешћа, што је води ка коначној трагедији.

Сцена сусрета Хасанагинице са децом испред Хасан-агиног двора представља **емоционални врхунац и најтрагичнији тренутак у песми**, јер се у њој најјасније сударају љубав, бол и немоћ. У том тренутку Хасанагиница на кратко види своју децу након дугог раздвајања. Деца јој прилазе и моле је да им се врати и да остане с њима, што код ње буди снажна осећања мајчинске љубави. Она их грли, дарује и опрашта се са њима, али је истовремено свесна да их поново губи. Ова сцена је драматична јер се у њој дешава: **сукоб љубави и немоћи** – она их воли, али не може да остане с њима, **емоционални врхунац** – мајка се растаје од деце последњи пут, **неправда судбине** – раздвајање није природно, већ последица друштвених одлука. Посебно је потресно што се деца понашају невинно и нежно, док је Хасанагиница потпуно сломљена и свесна да их губи. Њена немоћ да промени судбину појачава трагичност. Зато је ова сцена најдраматичнија: у њој се у једном тренутку концентришу **мајчинска љубав, растанак, неправда и коначни психолошки слом јунакиње**, што директно води ка њеној смрти.

8 поена

5. Основна порука песме Хасанагиница јесте да у строгом патријархалном друштву човек, а посебно жена, може постати жртва друштвених норми, части и туђих одлука, што доводи до дубоке личне трагедије и уништења породичне среће. Кроз лик Хасанагинице приказује се како се љубав, патња и трагична судбина преплићу. Њена љубав је пре свега мајчинска – она највише воли своју децу, што се види у њеном опраштању, даривању и немогућности да се од њих одвоји. Та љубав је искрена и снажна, али је стално потиснута друштвеним правилима и мушким одлукама. Патња Хасанагинице настаје из више извора: одвојена је од деце, изгубила је место у мужевој кући због једне неправедно схваћене поруке, а затим је приморана на нову удају без сопствене воље. Она је стално између личних осећања и строгих обичаја, што је доводи до унутрашњег слома. Њена трагична судбина показује да жена у таквом друштву нема слободу избора. Њен живот одређују муж, брат и друштвена правила, а не њена осећања. Зато на крају умире од жалости, што симболично представља потпуни пораз човека пред неправедним системом.

7 поена